

УДК 347.441

DOI 10.37749/2308-9636-2021-5(221)-5

М. Т. Костів,аспірантка 3 курсу НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрНУ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ З НАДАННЯ ГРАНТОВОЇ ДОПОМОГИ

У статті досліджено проблематику правовідносин, пов'язаних із проведенням конкурсу з надання гранту. Зокрема, зосереджено увагу на відмежуванні терміна «конкурс» як публічної обіцянки винагороди від «конкурсу» як спеціального порядку укладання договору. Особливу увагу зосереджено на договірному врегулюванні надання гранту та необхідності визначення істотних ознак договору в оголошенні про проведення грантового конкурсу благодійником.

Ключові слова: грантовий конкурс, грантова допомога, благодійник, публічна обіцянка винагороди, істотні умови договору.

Актуальність теми дослідження пов'язана зі збільшенням кількості фінансування іноземними благодійниками діяльності фізичних осіб та юридичних осіб (зазвичай не підприємницьких) в Україні. У зв'язку з наявністю специфічного об'єкта правовідносин, а саме гранту, виникає необхідність проведення дослідження складових елементів конкурсної процедури надання грантової допомоги.

Аналіз публікацій показав, що комплексне дослідження проведення грантового конкурсу не проводилося. Проте деякою мірою вказані питання порушувалися такими науковцями як Бородовський С. О., Голубева Н. Ю., Дутко А. О., Заборовський В. В., Ігнатенко В. М., Ключова Є. М., Мороз О. В., Михайлів М. О., Полішко Н. Л., Філатова Н. Ю.

Мета роботи полягає у дослідженні структурних елементів конкурсу з надання грантової допомоги, зокрема зосереджено увагу на дослідженні об'єкта грантового конкурсу.

Викладення матеріалу. Практика свідчить, що у більшості випадків, надавачі грантової допомоги обирають змагальний (конкурсний) порядок визначення бенефіціарів (отримувачів грантової допомоги). В такому разі гранти надаються за результатами програм-кон-

курсів, що оголошуються для неприбуткових організацій, під час яких проект повинен пройти процедуру подання заявки на отримання гранту, і, у випадку перемоги в конкурсі — отримати кошти (допомогу) [1].

Ігнатенко В. М. зазначає, що сам термін «конкурс» у цивільному праві вживається у декількох розуміннях: по-перше, як різновид недовірних зобов'язань (публічна обіцянка винагороди), по-друге, як порядок укладення договору, по-третє, як конкурсне провадження у процедурі банкрутства [2, с. 62]. Розглядаючи термін «конкурс» як порядок укладення договору, слід погодитися з Полішко Н. Л., що наразі в Україні відсутній єдиний спеціальний нормативно-правовий акт, який визначав би особливості проведення аукціонів, конкурсів та подібних процедур укладання договорів, що не сприяє ефективності правового регулювання цієї сфери цивільно-правових відносин. Автор наводить приклад, що правовими актами закріплено більше десяти визначень поняття «аукціон», та є близько восьми визначень поняття «конкурс», що не свідчить про розробленість питання і на практиці виникає чимало труднощів [3, с. 25].

Розглядаючи питання надання грантової допомоги за результатами проведення конкурсу, необхідно зосередити увагу на об'єкті таких правовідносин. Відповідно до визначення, яке міститься в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-VI (далі — ЗУ № 5073), благодійним грантом є цільова допомога у формі валютних цінностей, яка має бути використана бенефіціаром протягом строку, визначеного благодійником [4]. Предметом конкурсу може бути результат інтелектуальної, творчої діяльності, вчинення певної дії, виконання роботи, надання кращої пропозиції щодо експлуатації об'єкта тощо [5, с. 20]. Суб'єктами правовідносин відповідно до цього ж закону є благодійні організації, а також інші благодійники та бенефіціари. Отже, такий специфічний об'єкт конкурсних відносин як «грант» обумовлює низку вимог з його надання та, зокрема, його подальшого використання. Це в свою чергу, виключає дискусію щодо того, чи можна розглядати проведення грантового конкурсу різновидом угодовірних зобов'язань (публічної обіцянки з надання грантової допомоги).

Досліджуючи відмінності публічної обіцянки винагорода за результатами конкурсу від конкурсу як порядку укладення договору, Голубева Н. Ю. зазначає, що публічна обіцянка винагорода розглядається як односторонній правочин, особливість якого полягає в тому, що це відбувається стосовно невизначеного кола осіб, а учасником правовідношення, яке виникає на його основі, може бути кожен, хто досягне зазначеного у правочині результату. Якщо робота, що пред'явлена учасником конкурсу, визнана найкращою, він стає переможцем конкурсу та отримує право на одержання винагорода [6, с. 7]. Зокрема, одним із чинників, що дозволяє розрізнити вказані зобов'язання, виступають суб'єкти, які встановлюють їх зміст, а також акти, в яких останній фіксується. Відповідно, якщо йдеться про угодовірні зобов'язання, то права й обов'язки встановлюються сторонами у договорі. У угодовірних зо-

бов'язаннях це питання вирішується залежно від їх виду. Так, у угодовірних охоронних зобов'язаннях (наприклад, з відшкодування шкоди) зміст закріплюється законодавцем у законі, а в угодовірних регулятивних може фіксуватися однією стороною в односторонньому правочині (публічна обіцянка винагорода) [7, с. 57].

Публічна обіцянка винагорода як юридичний факт — це, власне, сама пропозиція здійснити ту чи іншу дію за винагороду. Такий факт не може вважатися офертою, тому що публічна обіцянка винагорода є умовною і адресованою не конкретній особі, а зверненою до всіх і кожного; обов'язок виплати винагорода виникає не з договору з особою, що досягла зазначеного в обіцянці результату, а з самого факту обіцянки винагорода при досягненні цього результату. Досягнення та надання відповідного результату не є акцептом, тому що: по-перше, цей результат може бути досягнуто невизначеною кількістю осіб; по-друге, при одночасному його досягненні декількома особами кожна з них може розраховувати на відповідну частину винагорода; по-третє, у випадку проведення конкурсу особа може отримати права, що впливають із конкурсу, і без прямо вираженої волі взяти участь у конкурсі і виграти премію: наприклад, конкурс серед опублікованих робіт [6, с. 7]. У свою чергу, щодо самої винагорода, то обіцянка винагорода у випадку оголошення конкурсу може мати не тільки матеріальний, але й нематеріальний зміст. Автором зроблено припущення, що термін «винагорода», який застосовується в загальному інституті публічної обіцянки винагорода, замінено законодавцем на термін «нагорода» саме для того, щоб підкреслити, що винагорода може бути нематеріальною [6, с. 15].

Надання гранту обумовлює виникнення наступних правовідносин з його використання. Результатом конкурсу є визначення переможця і укладання з ним договору. Як зазначає Бородовський С. О., аналіз положень законодавства про укладання договорів шляхом проведення кон-

курсу дає можливість зробити висновок, що оголошення конкурсу є інформаційною пропозицією про згоду укласти договір на певних умовах. Оферта надходить від учасника (-ів) конкурсу з пропозицією бути пов'язаним договором, що укладається за результатами конкурсу, на умовах, встановлених при його оголошенні. Акцепт виявляється в рішенні засновника конкурсу або конкурсною комісією про перемогу певного учасника та про укладення договору з ним [5, с. 21].

Мороз О. В. виділяє наступні притаманні ознаки оферти: 1) містить вказівку на істотні умови договору; 2) виражає намір особи, яка її зробила, вважати себе зобов'язаною у разі її прийняття; 3) адресується одній особі, кільком особам чи невизначеному колу осіб; 4) містить вказівку на строк, протягом якого оферент зв'язаний своєю пропозицією про укладення договору. Тільки за наявності всіх вищевказаних ознак, притаманних оферті, вона буде вважатися такою [7, с. 10].

У свою чергу, в своїй роботі Філатова Н. Ю., досліджуючи електронні договори, зауважує, що Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р. № 675-VIII (далі — ЗУ № 675-VIII) принципово змінив правило про співвідношення оферти і запрошення робити оферту. Так, згідно з ч. 4 ст. 11 цього Закону пропозиція укласти електронний договір може бути зроблена шляхом відправки комерційного електронного повідомлення, розміщення пропозиції (оферти) в мережі Інтернет або в інших інформаційно-телекомунікаційних системах, з чого випливає, що оферта може бути виставлена на огляд для будь-якого користувача мережі Інтернет. Про це свідчать й інші положення зазначеного Закону, зокрема, ч. 2 ст. 8 цього Закону, відповідно до якої покупець (замовник, споживач) товарів, робіт, послуг у сфері електронної комерції іменується особою, яка приймає (акцептує) пропозицію іншої сторони про укладення договору. Отже, особа, яка є продавцем (виконавцем) товарів (робіт, послуг) і яка розміщує оголошення на певному веб-сайті, є оферентом. Таким чином, ЗУ № 675-VIII пе-

редбачає, що пропозиція укласти договір, розміщена за допомогою електронних засобів зв'язку, вважається публічною офертою незалежно від того, який вид договору в ній пропонується укласти (не тільки договір роздрібної купівлі-продажу, а й будь-який інший договір), і чи міститься в цій пропозиції застереження про те, що вона є офертою [8, с. 69].

Відтак, в умовах конкурсу які оголошує благодійник, мають бути вказані істотні умови майбутнього договору. Дутко А. О. поділяє умови договору на істотні, звичайні та випадкові. Істотними є умови, необхідні та достатні для укладення договору, ті, які формують договір загалом, та ті, на внесенні яких наполягає сторона. Звичайні умови — це ті, які базуються на диспозитивних нормах закону або звичаях, сторони договору, які погодилися на його укладення тим самим погодилися і з тими правилами, які містяться у нормах стосовно цього договору. Випадкові умови — це ті, які набувають юридичного значення лише в разі їх включення до самого договору. А це цілком залежить від волі осіб, а їх відсутність не впливає на дійсність договору [9, с. 3]. У ст. 638 Цивільного кодексу України (далі — ЦК) встановлено, що істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди [10].

Відтак, відповідно до ст. 6 ЗУ № 5073, до благодійних грантів застосовуються положення про благодійні пожертви, якщо інше не визначено законом [4]. Позицію законодавця також підтримує і Заборовський В. В., який зазначає, що законодавець фактично ставить тотожність між такими поняттями як «пожертва», «благодійна жертва» та, відповідно, «договір пожертви» і «договір про благодійну жертву». На підставі дослідження правової сутності договорів про надання грантів та цільової безповоротної фінансової допомоги робиться ви-

сненок, що по своїй природі вони є договорами пожертви, оскільки передбачають безоплатне передання коштів [11, с. 114].

За визначенням ЦК, пожертвою є дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, для досягнення певної, наперед обумовленої мети. До договору про пожертву застосовуються положення про договір дарування. За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність. Відмінністю договору пожертви від договору дарування є те, що безоплатна передача грошей (або майна) здійснюється для досягнення сторонами певної, наперед обумовленої мети [12, с. 11].

Встановлення обов'язку обдаровуваного щодо досягнення певної мети не суперечить сутності договору пожертви, оскільки такий обов'язок спрямований не на користь жертвувача і в цьому випадку зустрічного задоволення він не отримує. Юридична особа, що приймає пожертву за певним призначенням, зобов'язана вести відособлений облік всіх операцій з використання пожертвованого майна [13, с. 156].

Михайлів М. О., досліджуючи договір про надання міжнародної технічної допомоги, виділяє наступні його істотні умови: предмет (вид та обсяг допомоги); мета, для досягнення якої надаються ресурси та послуги; права та обов'язки донора та реципієнта; строк надання допомоги (наприклад, одноразова передача або протягом певного терміну); порядок координації надання міжнародної технічної допомоги; календарний графік здійснення заходів щодо реалізації проекту міжнародної технічної допомоги; порядок використання переданого

обладнання або порядок його придбання; порядок звітності перед донором; відповідальність реципієнта за нецільове використання допомоги; кошторис витрат на реалізацію проекту; інші умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди [14, с. 184].

Відтак, термін «конкурс» використовується у декількох значеннях, зокрема, він може розглядатись як різновид недогівірних зобов'язань, а також як специфічний порядок укладення договору. У зв'язку із цим важливим є відмежування догівірних та недогівірних зобов'язань. Виходячи з ознак гранту, вбачаємо, що він не може бути об'єктом недогівірних зобов'язань (у якості винагороди), окрім цього, надання цільового фінансування (гранту) породжує подальші обов'язки для сторін з його використання. Зокрема, на відміну від публічної обіцянки з надання винагороди, де нагорода може: по-перше, мати як матеріальний, так і нематеріальний характер; по-друге, надається за вже фактичну зроблену конкурсантом роботу, здійснену за ресурси учасника конкурсу, грант являє собою цільове фінансування, яке надається за найкращу пропозицію, спрямовану на вирішення тієї чи іншої суспільно-значущої проблеми, яка буде вирішуватися в майбутньому. Спираючись на це, вбачаємо за необхідне розглядати змагальний (конкурсний) процес обрання бенефіціару гранта як спеціальний порядок укладення договору.

Таким чином, оголошуючи грантовий конкурс, благодійник звертається з інформаційною пропозицією про згоду укласти договір на певних умовах, відповідно, істотні умови договору мають бути зазначені в оголошенні про конкурс. Результатом конкурсу є укладання з переможцем конкурсу договору про надання благодійного гранту.

Список використаної літератури

1. Тернопільська обласна рада. Міжнародні проекти, програми, гранти. URL: <http://te-rada.org/?id=306> (дата звернення: 13.08.2021).

2. Ігнатенко В. М. Конкурс у цивільному праві України // Проблеми законності: респ. міжвідом. наук. зб. 2000. Вип. 42. С. 61—67.

3. Полішко Н. Л. Особливості укладання договорів на торгах, аукціонах, конкурсах // *Юридична наука*. 2011. № 4—5. С. 24—30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2011_4-5_3 (дата звернення: 12.08.2021).
4. Про благодійництво і благодійну діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 25, ст. 252.
5. Бородавський С. О. Укладення, зміна та розірвання договору у цивільному праві України: Дис... канд. юрид. наук...12.00.03. Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2005. 211 с.
6. Голубева Н. Ю. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди: дис... канд. юрид. наук ... 12.00.03. Одеська національна юридична академія. Одеса, 2005. 215 с.
7. Мороз О. В. Акцепт як стадія укладення цивільно-правового договору // *Право та інновації: наук. практ. журн.* Харків. 2020. № 2(30). С. 45—49.
8. Філатова Н. Ю. Регулювання особливостей укладення електронних договорів: порівняльно-правовий аналіз // *Проблеми законності*. 2017. Вип. 139. С. 63—77.
9. Дутко А. О. Використання договірної конструкції у законодавстві України // *Науковий вісник*. 2009. С. 1—10.
10. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 40—44.
11. Заборовський В. В. Договір пожертви як форма дарування // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. С. 113—116.
12. Шкурка Л. Експертне дослідження «Податкова-правова матриця процедури видачі бізнес-грантів». URL: <http://www.kompas.com.ua/images/2019/ekspertne-doslidzhennia.pdf> (дата звернення: 13.08.2021).
13. Ключева Є. М. Особливості договору пожертви за Цивільним кодексом України // *Університетські наукові записки*. 2008. № 4. С. 156—158.
14. Михайлів М. О. Поняття та правова природа грантового договору // *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2010. Вип. 51. С. 182—188.

References

1. Ternopil Regional Council. International projects, programs, grants. URL: <http://te-rada.org/?id=306> (access date: 13.08.2021).
2. Ignatenko V. M. Competition in civil law of Ukraine // *Problems of legality: resp. interdepartmental. Science*. 2000. № 42. Pp. 61—67.
3. Polishko N. L. Concluding contracts on auctions, auctions, competitions // *Legal Science*. 2011. № 4—5. Pp. 24—30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2011_4-5_3 (access date: 12.08.2021).
4. «On charity and charitable activities» Law of Ukraine of 05.07.2012 № 5073-VI. *Information of the Verkhovna Rada*. 2013. № 25. P. 252.
5. Borodovsky S. O. Conclusion, amendment and termination of the contract in the civil law of Ukraine: Dis...cand...jurid...science... 12.00.03. Precarpathian National University named after Vasily Stefanik. Ivano-Frankivsk, 2005. 211 p.
6. Golubeva N. Y. Obligations from the public promise of reward: dis ... cand. jurid. science... 12.00.03. Odessa National Law Academy. Odesa, 2005. 215 p.
7. Moroz O. V. Acceptance as a stage of concluding a civil contract // *Law and innovation: Science. Kharkiv*. 2020. № 2 (30). Pp. 45—49.
8. Filatova N. Y. Regulation of the peculiarities of the conclusion of electronic contracts: comparative legal analysis // *Problems of legality*. 2017. № 139. Pp. 63—77.
9. Dutko A. O. The use of contractual construction in the legislation of Ukraine // *Scientific Bulletin*. 2009. Pp. 1—10.
10. Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of 16.01.2003 № 435-IV // *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2003, № 40—44.
11. Zaborovsky V. V. Donation agreement as a form of gift // *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*. 2016. Pp. 113—116.
12. Shkurka L. Expert study «Tax and legal matrix of the procedure for issuing business grants». URL: <http://www.kompas.com.ua/images/2019/ekspertnedoslidzhennia.pdf> (access date: 13.08.2021).
13. Klyuyeva E. M. Features of the donation agreement under the Civil Code of Ukraine // *University scientific notes*. 2008. № 4. Pp. 156—158.

14. Mikhailiv M. O. The concept and legal nature of the grant agreement // Visnyk of Lviv National University. 2010. № 51. Pp. 182—188.

Костив М. Т. Особенности проведения грантового конкурса.

В статье исследовано проблематику правоотношений, связанных с проведением конкурса по предоставлению гранта. В частности, отдельное внимание сфокусировано на отграничении термина «конкурс» как публичного обещания вознаграждения от «конкурса» как специального порядка заключения договора. Особое внимание сосредоточено на договорном урегулировании предоставления гранта и необходимости определения существенных признаков договора в объявлении о проведении грантового конкурса благотелем.

Ключевые слова: грантовый конкурс, грантовая помощь, благотворитель, публичное обещание вознаграждения, существенные условия договора.

Kostiv M. T. Some problem issues related to the grant competition.

This article is related to problem issues of the grant competition. In particular, it focuses on the delimitation of «competition» as a public promise of a reward and «competition» as a special procedure of the conclusion of the contract. Based on the key issues of the grant, it is concluded, that it can not be the reward (non-contractual obligation). A grant is a quantity of money given by an organization, or person for a specific purpose and specific period of time. Usually, it is provided for the best proposal aimed at solving a particular socially significant problem. Thus, the provision of funding (grant) generates further obligations to the parties. Therefore, the article concludes to consider «grant competition» as a special procedure for the conclusion of a contract.

Special attention is focused on the contractual settlement of the grant and the need to determine essential terms of the contract in the grant competition announcement. The article indicates that with announcing a grant competition, the benefactor address with an informational offer to conclude an agreement on certain conditions. That is why the essential terms of the agreement must be indicated in the announcement of the competition. The result of the competition is the conclusion of the grant contract with the winner of the competition. Besides, the article considered, that based on the study of the legal essence of contracts, the provision of grants and targeted irrevocable financial assistance, by their nature they are donation agreements.

Key words: grant competition, grant, benefactor, public promise of a reward, essential terms of the contract.